

Examining the Psychometric Properties of the Rowlands Parental Alienation Scale (RPAS)

Saeedeh Safari¹, Abolfazl Bakhshipor², Mohammad Koohi³

1. Ph.D in Counseling, Department of Psychology, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran. E-mail: saeedeh484@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran. E-mail: ab8boj@gmail.com

3. Ph.D in Educational Psychology, Kharazmi University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: Koohimohammad96@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 25 August 2024

Received in revised form: 21 January 2025

Accepted: 07 May 2025

Published Online: 31 May 2025

Keywords:

Parental Alienation,
Reliability,
Validity,
Psychometric Indicators

ABSTRACT

Background: Parental alienation can be a cause of psychological harm for children. The aim of the present study was to investigate the psychometric properties of the Rowlands Parental Alienation Scale (2019).

Method: The present study was a descriptive-correlational and factor analysis study. The statistical population of the study included all individuals who had referred to the counseling centers of Bojnourd city for divorce counseling in 2014-2015. 220 individuals were selected through convenience sampling and responded to the Rowlands Parental Alienation Scale (RPAS). Cronbach's alpha and the test-retest method were used to examine the reliability of the questionnaire, and confirmatory factor analysis and concurrent validity through Pearson correlation were used to examine the validity.

Results: The results showed that the items had a good correlation with the total score of the scale. The results of the confirmatory factor analysis showed that by deleting items 22 and 15, the data fit was maintained and the scale structure had an acceptable fit with the data. The alpha coefficient of the total scale was 0.86 and for the factors it was between 0.67 and 0.73, and the test-retest correlation coefficient indicated an appropriate reliability of the scale.

Conclusion: According to the results obtained, the Rowlands Parental Alienation Scale has appropriate psychometric properties that can be used by researchers and family counselors.

Citation: Safari, S., Bakhshipor, A., & Koohi, M. (2025). Examining the Psychometric Properties of the Rowlands Parental Alienation Scale (RPAS). *Journal of Clinical Psychology*, 17(1), 21-37.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.35118.2967>

© 2025 The Author(s): This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

✉ **Corresponding Author:** Saeedeh Safari, Ph.D in Counseling, Department of Psychology, Bojnord Branch, Islamic Azad University, Bojnord, Iran.

E-mail: saeedeh484@gmail.com, Tel: (+98) 9151877437

Extended Abstract

Introduction

When parents are in the process of emotional or legal divorce, they may engage in inappropriate and undesirable behaviors or say things against the other parent, and with these actions, consciously or unconsciously, they change the child's attitude towards the other parent, thus alienating or rejecting him or her from the other parent. Over time, the child, under the influence of the alienating parent, refuses the rejected parent or behaves rudely towards him or her. According to researchers, the phenomenon of parental alienation has negative effects on children who have experienced it, including decreased mental health, increased levels of anxiety, depression, hostility with peers, decreased self-esteem, increased risk of substance abuse, and decreased physical health. On the other hand, a parent who has been alienated is also exposed to psychological trauma such as depression, addiction, high anxiety, and suicide, and always lives in the sorrow of his unresolved problems. By reviewing the research literature in Iran, no research has been conducted so far on the phenomenon of parental alienation and its measurement. Since the Rolands Parental Alienation Scale was created in a different culture, to ensure its application, the present study was conducted with the aim of introducing the Rolands Parental Alienation Scale and normalizing it in Iran and examining its validity and reliability.

Method

The present study was descriptive-correlational in terms of data collection (research design) and applied research in terms of purpose. In order to examine the factor structure of the scale, a factor analysis approach was used. The statistical population of the study included all people who had visited the counseling centers of Bojnourd city for divorce counseling in 1402-1403. A total of 220 people were

selected through convenience sampling. Of these, 15 questionnaires were excluded due to high missing data and inaccuracy in the responses, so 205 data were analyzed. The inclusion criteria included people who were divorced or on the verge of separation and had at least one child. To examine the validity of the questionnaire, confirmatory factor analysis (with AMOS software version 23) and reliability using the internal consistency method (Cronbach's alpha coefficient) and test-retest method, and descriptive indices were examined with SPSS software version 26. The Rollans Parental Alienation Scale consists of 42 items and 6 subscales. Each item has 5 options (never, rarely, sometimes, often, almost always) from which the respondent must choose the option that most corresponds to his opinion. The scoring is as follows: 0 = never, 1 = rarely, 2 = sometimes, 3 = often and 4 = almost always. The Parental Alienation Scale was first translated into Persian by an English professor and then back into English by two English PhD students, and through a repeated review process, these differences were reduced to the minimum possible. Subsequently, the face and content validity of the scale was confirmed by 5 psychology and counseling professors.

Results

Confirmatory factor analysis was used to determine the validity of the questionnaire, and the results showed that by deleting items 22 and 15, the data fit was maintained and the scale structure showed an acceptable fit to the data. The chi-square index was twice as high as ($\chi^2 = 402.07$), the incremental fit (IFI) was 0.90, the comparative fit (CFI) was 0.91, and the root mean square error of approximation (RMSEA) was 0.07, indicating an adequate fit of the six-factor model with the deletion of two questions 22 and 15. The correlation coefficients between the components and the total score of the parental alienation scale showed that the total score of parental alienation has a

positive and significant relationship with the factors, which indicates good internal consistency of the components with the total score of the scale. To examine the reliability of the questionnaire, the internal consistency method (Cronbach's alpha) and the correlation of the factors with the total score of the test and retest were used with an interval of one month. The results of the Cronbach's alpha coefficient for the entire scale were 0.86 and between 0.67 and 0.73 for the factors, which are almost appropriate considering the short nature of the questionnaire and the small number of items for each factor. After calculating Cronbach's alpha, the items were analyzed. The results showed that all items have a good correlation with the total score of the scale and that removing any of them did not lead to a significant increase in Cronbach's alpha. As a result, no questions were excluded at this stage, which indicates the appropriate reliability of the present questionnaire. Also, in the test-retest study of the scale to examine the reliability, which was conducted on a sample of 38 people at an interval of one month, the Pearson correlation coefficient obtained indicated the desired reliability of the scale.

Conclusion

The Rowlands Parental Alienation Scale follows a similar pattern in different cultural contexts. In conflicts and relationships between parents who are on the verge of divorce or have been divorced, the alienating parent is constantly trying to maintain an alliance with his or her child or children against the other parent, leading to the children's lack of positive attitude towards the rejected parent, aggression and swearing at him or her and the extended family of this parent. When parents are in the process of emotional or legal divorce, they may engage in inappropriate behaviors or say

inappropriate and undesirable things against the other parent, and with these actions, consciously or unconsciously, they change the child's positive attitude towards the other parent, thus alienating or rejecting him or her from the other parent. The results of this study indicate the importance of the Parental Alienation Scale in identifying and assessing communication and emotional problems in divorced or on the verge of separation parents. The results of the present study showed that this tool has appropriate psychometric properties that can be used by researchers and family counselors.

Ethical Considerations

Ethics Code: The Ethics Committee of Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran, approved this study (IR.IAU.SEMNAN.REC.1402.070).

Financial support: This study was not financially supported.

Authors' Contributions: S.S: Conceptualization, data collection, data management, article writing, editing and revision of the article, M.K: Methodology, software, validation, statistical analyses, editing and revision of the article, A.B: Project supervision, visual aspects of the article.

Conflict of Interest: The authors declare that there are no conflicts of interest regarding this research.

Acknowledgments: We would like to thank all those who participated in this research.

مجله روانشناسی بالینی

شاپا چاپی: 2008-501X شاپا الکترونیکی: 2228-5180

Homepage: <https://jcp.semnan.ac.ir>

دانشگاه سمنان

بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز (RPAS)

سعیده صفری^۱، ابوالفضل بخشی‌پور^۲، محمد کوهی^۳۱. دکتری مشاوره، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران. ایمیل: saeedeh484@gmail.com۲. استادیار، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران. ایمیل: ab8boj@gmail.com۳. دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه خوارزمی تهران، تهران، ایران. ایمیل: Koohimohammad96@gmail.com

چکیده

مشخصات مقاله

زمینه: بیگانگی از والدین می‌تواند زمینه‌ساز آسیب‌های روانی برای کودکان گردد. هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز (۲۰۱۹) بود.

روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی و تحلیل عاملی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه افرادی که در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ برای مشاوره طلاق به مراکز مشاوره شهرستان بجنورد مراجعه کرده بودند. تعداد ۲۲۰ نفر به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و مقیاس بیگانگی والدین رولاندز (RPAS) را پاسخ دادند. برای بررسی پایایی پرسشنامه از آلفای کرونباخ و روش آزمون-باز آزمون و برای بررسی روایی از تحلیل عاملی تأییدی و روایی هم‌زمان از طریق همبستگی پیرسون استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که گویه‌ها همبستگی مناسبی با نمره کل مقیاس دارند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که با حذف گویه ۲۲ و ۱۵ برازش داده‌ها حفظ شد و ساختار مقیاس برازش قابل قبولی با داده‌ها دارد. ضریب آلفای کل مقیاس برابر با ۰/۸۶ و برای عامل‌ها بین ۰/۶۷ تا ۰/۷۳ به دست آمد و ضریب همبستگی آزمون باز آزمون نشان‌دهنده پایایی مقیاس بود.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به دست آمده مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز، از ویژگی‌های روان‌سنجی مناسبی برخوردار است که برای پژوهشگران و مشاوران خانواده می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۴

بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۰۲

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۲/۱۷

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۳/۱۰

کلیدواژه‌ها:

بیگانگی والدین،

پایایی،

روایی،

شاخص‌های روان‌سنجی

استناد: صفری، سعیده؛ بخشی‌پور، ابوالفضل؛ و کوهی، محمد (۱۴۰۴). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز (RPAS). مجله روانشناسی بالینی، ۱۷(۱)، ۲۱-۳۷.

DOI: <https://doi.org/10.22075/jcp.2025.35118.2967>

© 2025 The Author(s); This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, As long as the original authors and sources are cited. No permission is required from the authors or the publishers

✉ نویسنده مسئول: سعیده صفری، دکتری مشاوره، گروه روانشناسی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران.

رایانامه: saeedeh484@gmail.com تلفن: ۰۹۱۵۱۸۷۷۴۳۷

مقدمه

طلاق چه از نوع عاطفی باشد یا قانونی به عنوان یک مسئله اجتماعی، برای فرزندان و هر یک از والدین تجربه‌ای متفاوت از سایر تجربه‌های زندگی است (۱). در بسیاری از طلاق‌ها غالباً یکی از والدین خواهان طلاق است و جدایی را بهتر از زندگی مشترک می‌داند، اما کودکان طلاق هیچ انتخابی ندارند و فقط قربانی تصمیم والدین هستند. واکنش‌هایی که کودکان به این مسئله نشان می‌دهند می‌تواند دل‌بستگی ناایمن اجتنابی یا اضطرابی یا هر دو را ایجاد کند که زمینه‌ساز آسیب‌های روانی فراوانی است (۲ و ۳). در ۶۰ سال اخیر بسیاری از روانشناسان و محققان به بررسی رفتارهای بیگانگی از والدین و تأثیر آن بر فرزندان پرداخته‌اند (۴). امروزه به دلیل افزایش تعارضات والدین و رشد طلاق میزان بیگانگی از والدین رو به افزایش است و این امر سلامت روان فرزندان و والد طرد را به خطر می‌اندازد. در نظرسنجی آنالین در آمریکا ۳۹٪ از والدین نسبت به فرزندانشان هدف بیگانگی از والدین قرار گرفته‌اند (۵).

فرزند تک والد، به طور ناخواسته درگیر تضادهایی می‌شود که نه تاب کنار آمدن و نه توان درک آن دارد. فرزندان حاصل از چنین ازدواج‌هایی علاوه بر اینکه نیازهایی ویژه دارند در معرض آسیب‌های روانی و اجتماعی فراوانی قرار می‌گیرند (۶). هنگامی که والدین در فرآیند طلاق عاطفی و یا قانونی قرار می‌گیرند، ممکن است رفتارهایی انجام دهند و یا حرف‌های نامناسب و نامطلوبی بر علیه والد دیگر بگویند و با این اقدامات آگاهانه یا ناآگاهانه، نگرش فرزند را نسبت به والد دیگر تغییر دهند و به این ترتیب او را نسبت به والد دیگر بیگانه و یا طرد می‌کنند. به مرور زمان کودک تحت تأثیر والد بیگانه کننده از والد طرد شده امتناع می‌کند و یا رفتارهای گستاخانه‌ای نسبت به او انجام می‌دهد (۵). در سال ۱۹۸۵ گاردنر، برای اولین بار سندرم بیگانگی از والدین^۱ را مطرح کرد. به عقیده او این سندرم یکی از اختلالات رفتاری بشمار می‌رود و به این معنی است که کودک دائماً یکی از والدین خود را بدون دلیل منطقی طرد، تحقیر و به او توهین می‌کند. این رفتار می‌تواند در پی «شستشوی مغزی^۲» کودک توسط یکی از والدین علیه والد دیگر رخ بدهد (۷). این در حالی است که والد طرد شده

همچون والد دیگر به طور عادی به فرزندش عشق و علاقه دارد. گاردنر (۸) هشت عامل را به عنوان نشانه‌های این سندرم شناسایی کرد که در کودکانی که نسبت به یکی از والدینشان بیگانگی متوسط یا شدیدی دارند دیده می‌شود که عبارت‌اند از: ناسزا گفتن به والد بیگانه؛ استدلال‌های پوچ، ضعیف و بی‌منطق؛ عدم ثبات در عقیده و نظر؛ پدیده «تفکر خود فرزند»؛ حمایت واکنشی از والد بیگانه کننده در تعارضات والدین؛ عدم احساس گناه هنگام بی‌ادبی و گستاخی نسبت به والد بیگانه شده، وجود سناریوهای وام گرفته شده^۳؛ و گسترش دشمنی به دوستان و یا خانواده والد بیگانه شده. برنت و گرین هیل (۷) ۵ عامل را برای تشخیص بیگانگی از والدین شناسایی کردند: امتناع از ارتباط با یکی از والدین، وجود سابقه ارتباط مثبت با والد طرد شده، عدم سوءاستفاده و غفلت در فرزند پروری از سوی والد طرد شده، استفاده از رفتارهای متعدد بیگانه کننده از سوی والد مورد علاقه و نشانه‌های متعدد رفتاری بیگانگی کودک نسبت به والد طرد شده.

به عقیده محققان پدیده بیگانگی از والدین در کودکانی که آن را تجربه کرده‌اند تأثیرات منفی، از جمله کاهش سلامت روان، افزایش سطح اضطراب، افسردگی، خصومت با همسالان، کاهش عزت نفس، افزایش خطر سوء مصرف مواد و کاهش سلامت جسمی می‌گذارد (۹). کودکانی که پدیده بیگانگی از والدین را تجربه می‌کنند، در بزرگسالی نیز بر رفتارشان تأثیر می‌گذارد. آن‌ها غالباً نمی‌توانند رابطه عاطفی سالمی با دیگران برقرار کنند و ممکن است در اثر دل‌بستگی ناایمن وابستگی شان به طرف مقابل افزایش و از طرفی بهزیستی، عزت نفس و خودکارآمدی شان کاهش یابد (۱۰). از سویی دیگر والدی که مورد بیگانگی قرار گرفته است نیز در معرض آسیب‌های روانی همچون افسردگی، اعتیاد، اضطراب بالا و خودکشی شود و همیشه در اندوه مشکلات حل نشده‌اش زندگی کند (۷). عده‌ای از پژوهشگران معتقدند شاخص‌های سلامت روان در فرزندان، تحت تأثیر نوع حضانت والدین قرار می‌گیرد (۱۱). به طوری که برخی شاخص‌های سلامت روان از جمله اضطراب، کارکرد اجتماعی و بی‌خوابی، در فرزندان که با مادر زندگی می‌کنند، کمتر است و از سوی دیگر افت تحصیلی چشم‌گیر و تحمل فشارهای روانی برای فرزندان طلاق به همراه دارد (۱۲). گرچه

۳. اتفاقاتی که در گذشته روی داده و کودک در آن حضور نداشته ولی تحت تأثیر حرف‌های والد بیگانه کننده بیان می‌کند.

1. Parental alienation syndrome
2. Brain washing

پژوهش‌ها نشان می‌دهد سازگاری دختران و پسرانی که تحت حضانت مادر هستند بیشتر است اما این موجب ائتلاف قوی‌تر بین آن‌ها علیه پدر می‌شود (۷).

در قوانین امریکا تعیین حضانت کودک به عهده دادگاه است که برای هر دو والد سهم مساوی در نظر گرفته می‌شود. چنانچه والدی بخواهد حضانت کامل به او داده شود ممکن است اقداماتی انجام دهد تا کودک را از والد دیگر بیگانه کند (۱۳). به عنوان مثال به دروغ اتهاماتی همچون کودک‌آزاری و خشونت خانگی را به صورت اغراق آمیزی مطرح کند (۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهد اگرچه در بیگانگی از والدین تفاوت جنسیتی مطرح نیست اما در رفتارهایی که یک والد برای بیگانه کردن کودک از والد دیگر انجام می‌دهد، از نظر جنسیتی تفاوت‌هایی وجود دارد (۱۴). مثلاً زنان بیشتر سعی می‌کنند مردان را بدنام کنند و مردان کودک را به نافرمانی از مادرش ترغیب می‌کنند. به همین دلیل استوارت (۱۴) معتقد است هنگامی که علاقه کودک برای زندگی با هر یک از والدینش مدنظر قرار می‌گیرد، لازم است پیش از تصمیم دادگاه، مشاورین و ارزیاب کنندگانی که در فرآیند تعیین حضانت دخالت دارند به طور جدی مسئله بیگانگی از والدین را نیز مورد بررسی قرار دهند. در ایران پس از طلاق زوجین از یکدیگر حضانت از فرزندان تا سن ۷ سالگی بر عهده مادر خواهد بود و پس از آن به عهده پدر است. در صورتی که والدین بر سر حضانت فرزندان با یکدیگر با مشکل مواجه شوند، دادگاه در مورد شرایط حضانت فرزند به صورت قانونی تصمیم خواهد گرفت^۱.

در پژوهش حاضر از نظریه دل‌بستگی و نظام‌های خانوادگی بوئن به عنوان چارچوب مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. دل‌بستگی به عنوان یک فرآیند پیوند عاطفی بین مادر و فرزند از جمله نظریه‌های بنیادی در زمینه تحول شخصیت کودک است که آثار آن در تمام طول زندگی پابرجاست و تحت اشکال مختلف تجلی خواهد یافت. طبق نظریه بالبی دل‌بستگی ایمن از یک سو مهارت‌های مقابله، احساس ارزشمندی و شایستگی شخصی را تقویت می‌کند و از سوی دیگر اضطراب و افسردگی را کاهش داده و موجب افزایش ظرفیت سازش با تنیدگی می‌شود. سبک‌های دل‌بستگی روش مواجهه فرد را با موقعیت‌های استرس‌زا متأثر می‌سازند. کودکانی که دل‌بستگی

ایمن دارند راحت‌تر موقعیت را می‌پذیرند و به سادگی از دیگران کمک می‌گیرند، اجتناب‌گرها در تصدیق موقعیت و جستجوی کمک و حمایت با مشکل مواجه می‌گردند و کودکانی که دل‌بستگی ناایمن دوسوگرا دارند حساسیت بیش از حد نسبت به عواطف منفی دارند و در موقعیت‌های ناآشنا به سختی می‌توانند به احساس آرامش و آسایش دست یابند. در حقیقت روابط متقابل والدین و کودک در محور آسیب‌های روانی اجتماعی فرزندان قرار دارد. وجود تعارضات والدین در فرآیند طلاق و پس از آن در این تعاملات می‌تواند به عنوان یک عامل خطر ساز مطرح شود (۱). دل‌بستگی ایمن یک نیاز روانی کودک است که باید والدین و مراقبان پاسخگوی آن باشند و عدم پاسخگویی به این نیاز موجب دل‌بستگی ناایمن می‌شود. والدی که نزد فرزندش از والد دیگر بدگویی می‌کند سبب رفتارهای بیگانگی کودک می‌شود، دل‌بستگی او را ناایمن می‌گرداند و سلامت روان او را به خطر می‌اندازد (۹).

به عقیده بوئن زمانی که فرزندان فشار روانی شدیدی را در اثر تعارضات زناشویی متحمل می‌شود برای برقراری تعادل ممکن است وارد مثلث‌سازی والدین گردند. زمانی که والدین در مرحله -طلاق و پس از آن قرار دارند فرآیند مثلث‌سازی همچنان ادامه دارند و هر یک از طرفین از کودک برای ائتلاف استفاده می‌کنند. فرزندان در این مثلث‌سازی هیجان‌های منفی مانند خشم، تنش، افسردگی و اضطراب را تجربه می‌کنند. والد طرد شده که علیه او ائتلاف شده، احساس طرد می‌کند و خشم ناشی از آن باعث می‌شود از هر تلاشی برای آسیب زدن به دو نفر دیگر که باهم ائتلاف کردند، انجام دهد؛ مثلاً پدری که خشمگین از ائتلاف مادر و فرزند است، ممکن است اجازه ملاقات ندهد یا دائماً بهانه بیاورد. کودک نیز از فشار واسطه‌گری خسته می‌شود و ممکن است غمگین و مضطرب گردد. والد بیگانه کننده هم دائماً تنش زیادی را برای حفظ این ائتلاف تحمل می‌کند، مثلاً مادر ممکن است به فرزند خود باج‌های زیادی جهت این ائتلاف بدهد. این هیجانات منفی می‌تواند باعث بروز تنش‌های مختلف کلامی و یا جسمی بین دو طرف شود (۷). به این ترتیب فرزندان با حمایت از والد بیگانه کننده نسبت به والد دیگر بیگانه شده و دچار گسلس عاطفی می‌گردند. همچنین این فرزندان در آینده

۱. ماده ۱۱۶۹ حضانت فرزندان، قانون اساسی ایران

جمعیت شناختی ۶ سؤال، یادآوری قرار گرفتن در معرض رفتارهای بیگانگی از والدین ۲۰ سؤال بسته پاسخ و ۲ سؤال باز پاسخ، افسردگی فعلی ۲۰ سؤال و عزت نفس فعلی ۱۰ سؤال. در این پرسشنامه هر سؤال دارای ۵ گزینه (هرگز= ۰، به ندرت= ۱، گاهی اوقات= ۲، اغلب= ۳، همیشه= ۴) است که شرکت کنندگان گزینه‌ی متناسب با نظر خود را انتخاب می کنند. از جمله انتقادی که به این پژوهش وارد است مربوط به نمونه‌های آن است که صرفاً از جوانانی بوده که تحصیلات بالا داشتند و نتایج آن قابل تعمیم به کل جامعه نمی باشد. همچنین معلوم نیست آیا این مقیاس برای کودکان هم کاربرد دارد یا نه.

هاف، اندرسون، آدامسونز و تمبلینگ (۲۰) مقیاس امتناع از تماس با والدین^۲ را ساختند. این مقیاس برای نوجوانان ۱۸-۲۳ ساله‌ای که در زمان کودکی (میانگین سنی ۱۱) از والدینشان جدا شده بودند، پاسخ دادند. این مقیاس ۲۵ ماده داشت که پس از تحلیل عاملی با نرم افزار R تنها ۱۰ ماده آن معنادار شدند، شرکت کنندگان پاسخ‌های خود را در دو نسخه برای هر یک از والدینشان علامت می زدند که بر روی یک طیف هفت گزینه‌ای (هرگز تا همیشه) مشخص کردند؛ اما مشخص نیست کاربرد این مقیاس برای نوجوانانی که والدینشان طلاق گرفته اند مناسب است یا نه؟ چرا که نمونه این پژوهش صرفاً افرادی بود که در سنین کودکی والدینشان از یکدیگر جدا شدند.

پژوهش دیگری که در این زمینه وجود دارد پرسشنامه پذیرش-رد والدین (PARQ) است که توسط برنت، گریگوری، ری و رونر (۲۱) طراحی شد. این پرسشنامه که ۶۰ سؤال دارد و به تشخیص کودکانی که مورد بیگانگی یکی از والدین قرار گرفته اند کمک می کند. میانگین سنی ۱۱۶ شرکت کننده ۱۱.۵ بود. یافته‌های این پژوهش نشان داد کودکانی که نسبت به یکی از والدینشان بیگانه شده اند تفاوت معناداری در مقایسه با کودکانی که در سایر خانواده‌ها (فرزندان طلاق، فرزندی که در خانواده نادیده گرفته می شوند، فرزندی که در خانواده‌های سالم بزرگ شده اند) دارند؛ اما این مقیاس نشان نمی دهد که بیگانگی از والد به دلیل این بوده که کودک ساعات کمی در کنار والد بیگانه شده بوده یا به دلیل خصومت با اوست (۴).

در معرض آسیب‌های ناشی از تمایز نیافتگی قرار می گیرند و در ایجاد رابطه با شریک عاطفی شان دچار مشکل می شوند (۲). امروزه محققان در چپستی و چگونگی اثرات مخرب بیگانگی از والدین اتفاق نظر دارند و شکل گیری و تکامل آن را حاصل کار بیش از ده ها سال کار حقوقی و بالینی و مستندسازی این پدیده می دانند و به نظر آن ها اکنون زمان توسعه آن است (۵). با بررسی ادبیات پژوهش در داخل ایران تاکنون پژوهشی پیرامون پدیده بیگانگی از والدین و سنجش آن صورت نگرفته است؛ اما در خارج از ایران پژوهش های متعددی در این زمینه انجام شده است، از جمله پژوهش تمپلر، متیوسان و هاینز و کوکس (۱۵) است که به بررسی ۱۰ پژوهش انجام شده در زمینه بیگانگی از والدین پرداخته بودند و نتایج نشان داد تعیین قوانین برای در نظر گرفتن این پدیده در زمان صدور حضانت فرزند به نفع والد بیگانه شده مؤثر بوده است همچنین شیوه های خانواده درمانی در کاهش این پدیده تأثیر داشته است. بالمر، متیوسان و هاینز (۱۶) در پژوهش خود به بررسی تجارب والدین بیگانه شده پرداختند و نتایج نشان داد که تجارب مادران بیگانه شده به افزایش معناداری نسبت به تجارب پدران بیگانه شده داشت. گلفارب و همکاران (۱۷) به مقایسه بین نظر ارزیاب کنندگان دادگاه از بیگانگی والدین در ادعای سوءاستفاده جنسی از کودکان در ایالات متحده امریکا و برزیل پرداختند. در این مطالعه ۳۶۵ شرکت کننده (ارزیاب کنندگان دادگاه) به بررسی وجود یا عدم وجود بیگانگی از والدین، خصومت و کودک آزاری را در پرونده هایی که تقاضای دریافت حضانت فرزند به دلیل سوءاستفاده جنسی را داشتند، پرداختند. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل یافته ها نشان داد تفاوت معناداری در پذیرش میزان بیگانگی از والدین در دادگاه های ایالات متحده امریکا نسبت به دادگاه های برزیل وجود داشت. پرسشنامه وظایف والدین در قبال فرزندان پس از طلاق^۱ (CBQ) که توسط شوم و استولبرگ (۱۸) ساخته شد. این پرسشنامه ادراکات فرزندان را نسبت به انجام وظایف والدینشان پس از طلاق می سنجد و شامل ۸۶ سؤال و ۱۲ خرده مقیاس است. این مقیاس به دلیل نمونه کم و نامتعارف مورد انتقاد است. بیکر و چمبرز (۱۹) در پژوهش خود پیرامون راهبردهای بیگانگی از والدین پرسشنامه ۵۸ سؤالی طراحی کردند که شامل ۶ خرده مقیاس بود. خرده مقیاس اطلاعات

استفاده شد. مقیاس بیگانگی والدین توسط رولاندز (۴) جهت بررسی وجود بیگانگی والدین و تعیین شدت آن ساخته شده است.

ابزار

۱. در این پژوهش از مقیاس بیگانگی والدین^۲ رولاندز (RPAS) رولاندز (۴) استفاده شد. این مقیاس برای والدین طراحی شده و در آمریکا ساخته و اعتباریابی شده است. این مقیاس شامل ۴۲ گویه و ۶ خرده مقیاس است: فقدان نگرش مثبت نسبت به والد طردشده (۵ گویه)، ناسزا گفتن به والد طردشده (۴ گویه)، حمایت از والد دیگر (۴ گویه)، وجود سناریوهای غیرواقعی (۴ گویه)، خصومت نسبت به خانواده‌ی گسترده والد طردشده (۴ گویه)، تفکر خود فرزند (۲ گویه)، هر گویه دارای ۵ گزینه (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب، تقریباً همیشه) است که پاسخ‌دهنده باید گزینه‌ای که بیشتر با نظر او همخوان است انتخاب کند. نمره‌گذاری به این صورت است: ۰ = هرگز، ۱ = به ندرت، ۲ = گاهی اوقات، ۳ = اغلب و ۴ = تقریباً همیشه. گویه‌های ۱۳، ۷، ۵، ۲۵، ۲۹ و ۳۹ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در پژوهشی که رولاندز، وارشک و هارمن (۲۳) با عنوان آزار و طردشدگی: «ارتباط بین خشونت شریک عاطفی و بیگانگی والدین» انجام دادند تعداد ۸۵۶ نفر از والدین به صورت آنلاین پرسشنامه را پاسخ دادند که در این پژوهش پایایی با روش همسانی درونی ۰/۷۰ و روایی همگرا در همبستگی خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۵۰ گزارش شد.

روند اجرای پژوهش: برای هنجاریابی یک ابزار از فرهنگی به فرهنگ دیگر لازم است ابتدا ترجمه، باز ترجمه و سپس اطمینان یافتن از هم ارزی مفهومی گویه‌ها صورت گیرد (۲۴، ۲۵) مقیاس بیگانگی والدین ابتدا توسط یکی از اساتید زبان انگلیسی به فارسی ترجمه شد و توسط گروه پژوهش بررسی گردید. سپس توسط دو تن از دانشجویان دکتری زبان انگلیسی دوباره به انگلیسی برگردانده شد و تفاوت موجود بین نسخه فارسی و انگلیسی ارزیابی شد و از طریق فرآیند مرور مکرر این تفاوت‌ها به حداقل ممکن کاهش یافت. در ادامه روایی صوری و محتوایی مقیاس توسط ۵ تن از اساتید روانشناسی و مشاوره مورد تأیید قرار گرفت. سپس به منظور بررسی گویه‌ها و رفع ابهام‌های احتمالی در اختیار تعدادی از افراد مطلقه قرار گرفت و پس از اجرای مقدماتی

علی‌رغم ضرورت توجه به پدیده بیگانگی از والدین و رابطه آن با کاهش سلامت روان، افزایش سطح اضطراب، افسردگی، خصومت با همسالان، کاهش عزت نفس، افزایش خطر سوء مصرف مواد و کاهش سلامت جسمی در فرزندان، تاکنون پژوهش‌های داخلی به بررسی این پدیده پرداخته نشده است. علاوه بر این عدم ابزار مناسب هنجاریابی شده برای سنجش میزان بیگانگی از والدین برای انجام پژوهش‌هایی در این زمینه اهمیت پژوهش حاضر را بیش از پیش نمایان می‌سازد. از آنجاکه مقیاس بیگانگی والدین رولاندز در فرهنگ متفاوتی ساخته شده، برای اطمینان از کاربرد آن در پژوهش‌های داخلی، این مطالعه ضرورت دارد. بر این اساس هدف پژوهش حاضر معرفی مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز و بررسی روایی و پایایی آن است. لذا پژوهش حاضر در پی پاسخ به این سؤال است که آیا «مقیاس بیگانگی والدین رولاندز» از برازش قابل قبول و اعتبار مناسبی در نمونه داخلی برای افراد طلاق گرفته و افرادی که متقاضی طلاق هستند برخوردار است؟

روش

طرح پژوهش: پژوهش حاضر از نظر نحوه گردآوری داده‌ها (طرح پژوهش) توصیفی-همبستگی و از لحاظ هدف، پژوهشی کاربردی بود. به منظور بررسی ساختار عاملی مقیاس از رویکرد تحلیل عاملی سود برده شد.

آزمودنی‌ها: جامعه آماری پژوهش شامل کلیه افرادی بود که در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۲ برای مشاوره طلاق به مراکز مشاوره شهرستان بجنورد کرده بودند. در آزمون‌سازی از نوع تحلیل عاملی، برای دستیابی به ساختار عاملی معتبر لازم است حجم نمونه دست کم دویست نفر باشد و در مدل‌های تحلیل عاملی با دو یا چهار عامل، باید دست کم صد یا دویست مورد انتخاب شود (۲۲). این تعداد نه مقدار عالی، بلکه حداقل شرایط است و ملاک حداقل را داراست. بر این اساس نمونه پژوهش تعداد ۲۲۰ نفر تعیین شد که به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از میان این تعداد ۱۵ پرسشنامه به دلیل داده گم شده زیاد و بی‌دقتی در پاسخ کنار گذاشته شد لذا ۲۰۵ داده مورد تحلیل قرار گرفت. ملاک‌های ورود شامل افرادی بود که طلاق گرفتند یا در آستانه جدایی هستند و حداقل یک فرزند داشتند. برای بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ و برای تعیین روایی آن از تحلیل عاملی و تأییدی

روی ۲۰ تن از این افراد، تغییرات لازم اعمال گردید. درنهایت این مقیاس، به صورت مداد کاغذی تهیه شد و با مراجعه به مراکز مشاوره خانواده در شهر بجنورد بین افراد داوطلب توزیع گردید. قبل از تکمیل پرسشنامه‌ها محقق ضمن توضیح درباره هدف پژوهش به شرکت کنندگان اطمینان داد که اطلاعات آنان کاملاً محرمانه خواهد بود، همچنین در طول پاسخ به سؤالات هر زمان تمایل به ادامه پاسخ به سؤالات را نداشتند می‌توانند پرسشنامه را تحویل دهند و از پژوهش خارج گردند. سپس شرکت کنندگان فرم رضایت‌نامه را تکمیل کرده و به سؤالات پاسخ دادند.

یافته‌ها

از ۲۰۵ نفر آزمودنی در این پژوهش ۱۰۷ نفر (۵۲/۲ درصد) زن و ۹۸ نفر (۴۷/۸ درصد) مرد بودند که ۹۵ نفر (۴۶/۳ درصد) ازدواج آن‌ها کمتر از ده سال و ۱۱۰ نفر (۵۳/۷ درصد) بیش از ده سال سابقه ازدواج داشتند. از نظر تحصیلات ۳۸ نفر زیر دیپلم

(۱۸/۵)، ۷۰ نفر (۳۴/۱) دیپلم، ۷۷ نفر (۳۷/۶) کارشناسی و ۲۰ نفر (۹/۸) دارای مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند. از نظر سن ۵۱ نفر (۲۴/۹) زیر ۳۰ سال، ۱۰۲ نفر (۴۹/۸) بین ۳۰ تا ۴۰ سال، ۴۵ نفر (۲۲ درصد) بین ۴۰ تا ۵۰ سال و ۷ نفر (۳/۴ درصد) بالای ۵۰ سال سن داشتند. مدت طلاق تقریباً ۸۷ نفر (۴۲/۴ درصد) کمتر از ۵ سال، ۲۳ نفر (۱/۲) بین ۵ تا ۱۰ سال، یک نفر (۰/۵) بیش از ده سال و ۹۴ نفر (۴۵/۹ درصد) در آستانه طلاق بودند.

هدف پژوهش حاضر اعتبار یابی مقیاس بیگانگی از والدین بود که با توجه به این هدف، روایی سازه مقیاس از طریق تحلیل عاملی تأییدی (با نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۳) و پایایی به روش همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) و شاخص‌های توصیفی با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ مورد بررسی قرار گرفت. در جدول ۱ شاخص‌های برازش حاصل از تحلیل عاملی تأییدی ارائه شده است.

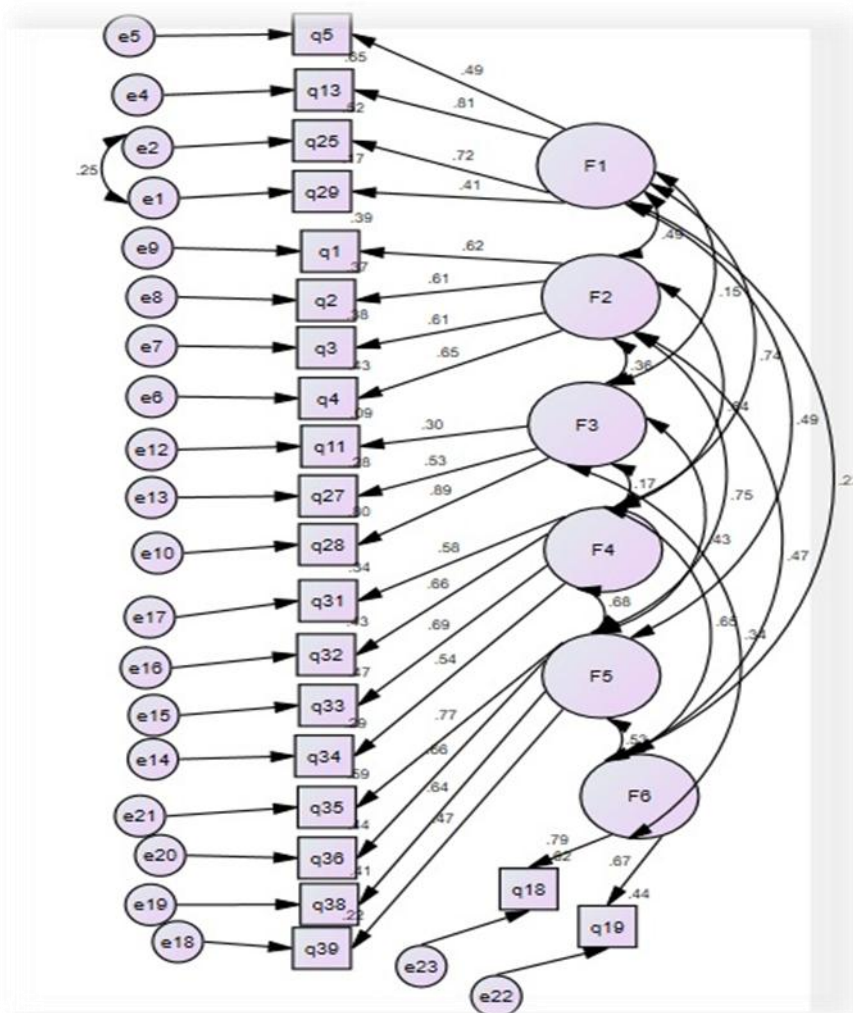
جدول ۱) شاخص‌های برازش مقیاس بیگانگی از والدین در تحلیل عاملی تأییدی

مدل	X ²	df	X ² /df	IFI	NFI	CFI	RMSEA
شش عاملی	۴۰۲/۰۷	۱۸۳	۲/۱۹	۰/۹۰	۰/۸۵	۰/۹۱	۰/۰۷
نتیجه	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید	تأیید

در مدل شش عاملی بیگانگی از والدین یکی از این شاخص‌ها مجذور خی است که مقدار آن برابر با $(X^2 = 402.07)$ با درجه آزادی $df = 183$ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ به دست آمد. مجذور خی دو شاخص برازندگی مطلق است و یک مقدار کوچک غیر معنی‌دار آن حاکی از برازش خوب مدل با داده‌ها است. با این حال مجذور خی نسبت به اندازه نمونه بسیار حساس است و هنگامی که اندازه نمونه افزایش یابد مجذور خی تمایل به معنی‌دار شدن می‌باید. یکی دیگر از شاخص‌های معتبر که برای برازش مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد شاخص مجذور خی نسبی است که مقدار آن (۲/۱۹) به دست آمده است هرچند این شاخص فاقد یک معیار ثابت برای یک مدل قابل قبول است، اما مقدار کوچک‌تر آن نشان دهند برازندگی بیشتر است (۲۲). علاوه بر این یکی از شاخص‌های معتبر برازش نسبی، شاخص برازش تطبیقی (CFI) که مقدار آن ۰/۹۱ به دست آمده است؛ اما شاخص‌های برازش افزایشی عبارت‌اند از شاخص برازش هنجار شده یا نرم شده (NFI) و شاخص برازش رشد یابنده (IFI) است که مقادیر بین ۰/۸۰ تا ۰/۹۰ مقادیر مناسبی

است. همچنین شاخص (RMSEA) متوسط باقی‌مانده‌های بین کوواریانس/همبستگی مشاهده شده از نمونه و مدل مورد انتظار برآورد شده از جامعه است که مقدار آن ۰/۰۷ به دست آمده است به عقیده برخی محققان (۲۶) اندازه‌های کمتر از ۰/۰۸ قابل قبول تلقی می‌شود. به طور کلی، با توجه به شاخص‌های به دست آمده می‌توان گفت که مدل شش عاملی مقیاس برازش مناسب و قابل قبولی با داده‌ها دارد و مورد تأیید قرار می‌گیرد. همچنین برای نشان دادن بهتر بارهای عاملی در مسیرهای انتخاب شده در تحلیل عاملی تأییدی شکل (۱) آورده شده است.

با توجه به بار عاملی ضعیف گویه ۲۲ با بار عاملی ۰/۲۹ و ۱۵ با بار عاملی ۰/۲۷ حذف شدند و مدل مجدداً تحلیل شد و نتایج در جدول ۲ گزارش شده است.

شکل ۱) ضرایب استاندارد حاصل از اجرای تحلیل عاملی تأییدی

جدول ۲) ضرایب رگرسیون و معنی‌داری مسیر (t) مقیاس بیگانگی از والدین

عامل	آیتم	نشانه‌گر	B	β	T
فقدان نگرش مثبت نسبت به والد طردشده	۵	هرچند وقت یک‌بار فرزندان از شما چیزهای مثبت می‌گویند یا از شما تعریف می‌کند؟	۱/۲۴	۰/۴۸	۴/۳۲
	۱۳	آیا فرزند شما جنبه‌های مثبت شما را می‌شناسد یا می‌داند؟	۲/۲۳	۰/۸۰	۴/۹۷
	۲۵	آیا تاکنون فرزندان نسبت به شما علاقه و محبت نشان داده است؟	۲/۰۶	۰/۷۲	۵/۵۴
	۲۲	آیا فرزند شما از شما قدردانی می‌کند یا می‌کند؟	۰/۹۳	۰/۰۲	۱/۶۱
	۲۹	آیا فرزند شما از نظرات شما حمایت می‌کند یا می‌کند؟	۱	۰/۴۱	-
ناسزا گفتن به والد طردشده	۱	هرچند وقت یک‌بار فرزندان به شما ناسزا (فحش) می‌گویند یا می‌گویند؟	۰/۸۴	۰/۶۲	۶/۹۰
	۲	هرچند وقت یک‌بار فرزندان از پیروی از دستورات شما خودداری می‌کنند یا می‌کنند؟	۰/۸۸	۰/۶۱	۶/۸۱
	۳	هرچند وقت یک‌بار فرزندان شما را مورد تحقیر یا تمسخر قرار می‌دهد یا می‌داد؟	۰/۹۷	۰/۶۱	۶/۸۷
	۴	هرچند وقت یک‌بار فرزندان موضوعاتی را برای ناراحت کردن شما می‌گویند یا می‌گویند؟	۱	۰/۶۵	-
حمایت از والد دیگر	۱۱	آیا فرزند شما والد دیگر (همسر سابقتان) را به عنوان یک پدر یا مادر ایدئال می‌داند یا می‌داند؟	۰/۴۰	۰/۳۰	۲/۹۳
	۲۷	آیا تا به حال فرزندان بیان کرده که از حمایت بی‌قید و شرط والد دیگر برخوردار است؟	۰/۶۳	۰/۵۳	۴/۳۰
	۱۵	آیا فرزند شما اعتقاد داشت یا دارد که والد دیگر نمی‌تواند مرتکب اشتباهی شود؟	۰/۵۳	۰/۰۴	۱/۵۷
	۲۸	آیا فرزند شما از نظرات والد دیگر حمایت می‌کند یا می‌کند؟	۱	۰/۸۹	-

عامل	آیتم	نشانگر	B	β	T
وجود سناریوهای غیرواقعی	۳۱	آیا فرزندان به شما اتهامات دروغینی زده است که برای اثبات آن‌ها جزئیات یا حقایق نتوان یافت؟	۱/۱۷	۰/۵۸	۶/۰۹
	۳۲	آیا فرزندان در مورد رویدادهایی که او در آن حضور نداشته یا خیلی خردسال بوده، به دروغ شما را متهم کرده است یا می‌کند؟	۱/۲۱	۰/۶۵	۶/۳۳
	۳۳	آیا تا به حال فرزندان به شما اتهامی زده، چنانکه قبلاً والد دیگر شما را متهم می‌کرد؟	۱/۲۲	۰/۶۸	۶/۵۶
	۳۴	آیا فرزندان هنگام توصیف اتفاقات منفی درباره شما از کلماتی استفاده کرده است که از درک او خارج است؟	۱	۰/۵۴	-
خصوصیت نسبت به خانواده‌ی گسترده والد طردشده	۳۵	آیا فرزند شما از گذراندن وقت با اعضای خانواده (قوم و خویش) شما امتناع کرده است یا می‌کند؟	۱/۴۳	۰/۷۶	۶/۰۱
	۳۶	آیا فرزند شما حرف‌ها یا عبارات نامربوط و غیرقابل توجیه راجع به اعضای خانواده شما را بیان کرده است یا می‌کند؟	۱/۲۶	۰/۶۶	۵/۷۴
	۳۸	آیا فرزند شما تاکنون ادعاهای دروغینی که هیچ مدرک و یا حقیقتی درباره آن وجود ندارد را علیه اعضای خانواده شما بیان کرده است؟	۱/۲۰	۰/۶۴	۵/۵۸
	۳۹	آیا فرزند شما نسبت به حداقل یک عضو خانواده شما ابراز محبت کرده است؟	۱	۰/۴۶	-
تفکر خود فرزند	۱۸	آیا فرزند شما پافشاری می‌کند که تصمیمش نسبت به بد بودن شما، تصمیم خود او است و تحت تأثیر والد دیگر نیست؟	۱/۱۲	۰/۷۸	۶/۵۵
	۱۹	آیا فرزند شما منکر آن است که والد دیگر بر اعتقادات او درباره شما تأثیر می‌گذارد؟	۱	۰/۶۶	-

همان‌طور که در جدول ۲ ملاحظه می‌شود، آزمون معناداری t برای هر سؤال بالاتر از ۲ است و هر آیتم با عامل خودهمبستگی مناسبی دارد. همبستگی میان عوامل با نمره کل آزمون یکی از ملاک‌های همسانی درونی برای روایی سازه است که در جدول ۳ همبستگی پیرسون میان عوامل با نمره کل مقیاس بیگانگی از والدین آورده شده است.

جدول ۳) میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی پیرسون بین عوامل و نمره کل مقیاس بیگانگی از والدین

عامل	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	مقیاس کل
عامل ۱	۱۱/۴۷	۳/۶۶	۱						
عامل ۲	۹/۱۴	۳/۱۵	۰/۳۴**	۱					
عامل ۳	۷/۸۸	۲/۵۸	۰/۰۴	۰/۲۳**	۱				
عامل ۴	۹/۸۰	۳/۷۶	۰/۴۸**	۰/۴۵**	۰/۰۶	۱			
عامل ۵	۹/۸۷	۳/۶۷	۰/۴۱**	۰/۵۶**	۰/۲۷**	۰/۴۹**	۱		
عامل ۶	۵/۵۷	۲/۴۶	۰/۱۹**	۰/۳۳**	۰/۳۳**	۰/۴۷**	۰/۳۴**	۱	
مقیاس کل	۵۳/۷۶	۱۳/۱۳	۰/۶۶**	۰/۷۳**	۰/۴۲**	۰/۷۷**	۰/۷۸**	۰/۶۲**	۱

** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱ و * در سطح ۰/۰۵

که نشان‌دهنده‌ی همسانی درونی خوب مؤلفه‌ها با نمره کل مقیاس است. پایایی پرسشنامه: برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش همسانی درونی (آلفای کرونباخ)، همبستگی عوامل با نمره کل آزمون و باز آزمایی با فاصله‌ی یک ماه استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، ضرایب همبستگی بین مؤلفه‌ها و نمره کل مقیاس بیگانگی از والدین نشان داد که نمره کل بیگانگی از والدین با عامل اول ($r_{xy} = 0/01$, $p < 0/01$), با عامل دوم ($r_{xy} = 0/06$, $p < 0/01$), با عامل سوم ($r_{xy} = 0/42$, $p < 0/01$), با عامل چهارم ($r_{xy} = 0/78$, $p < 0/01$) و با عامل ششم ($r_{xy} = 0/62$, $p < 0/01$) رابطه مثبت و معنی‌داری دارد.

جدول ۴) شاخص‌های توصیفی آیت‌های مقیاس و ضرایب پایایی مؤلفه‌ها و باز آزمایی

عامل	آیت	میانگین	انحراف معیار	همبستگی با نمره کل	ضریب آلفا	باز آزمایی
عامل اول	۵	۲/۸۸	۱/۱۷	۰/۴۲	۰/۷۳	۰/۵۱
	۱۳	۳/۰۱	۱/۲۸	۰/۵۶		
	۲۵	۲/۷۳	۱/۳۲	۰/۶۴		
	۲۹	۲/۸۵	۱/۱۳	۰/۴۵		
عامل دوم	۱	۱/۹۹	۰/۹۷	۰/۴۷	۰/۷۲	۰/۶۲
	۲	۱/۶۱	۱/۰۴	۰/۵۱		
	۳	۲/۱۷	۱/۱۴	۰/۴۸		
	۴	۲/۳۸	۱/۱۱	۰/۵۵		
عامل سوم	۱۱	۲/۷۱	۱/۳۱	۰/۳۱	۰/۶۹	۰/۴۷
	۲۷	۲/۴۶	۱/۱۸	۰/۳۳		
	۲۸	۲/۷۱	۱/۱۱	۰/۴۹		
عامل چهارم	۳۱	۲/۵۷	۱/۳۹	۰/۵۰	۰/۷۱	۰/۵۴
	۳۲	۲/۳۲	۱/۲۶	۰/۴۹		
	۳۳	۲/۳۱	۱/۲۲	۰/۵۳		
	۳۴	۲/۶۰	۱/۲۶	۰/۴۵		
عامل پنجم	۳۵	۲/۴۷	۱/۱۹	۰/۶۱	۰/۷۲	۰/۴۹
	۳۶	۲/۴۴	۱/۲۲	۰/۵۴		
	۳۸	۲/۳۰	۱/۲۰	۰/۴۸		
	۳۹	۲/۶۶	۱/۳۶	۰/۴۱		
عامل ششم	۱۸	۲/۷۵	۱/۳۷	۰/۵۲	۰/۶۷	۰/۶۰
	۱۹	۲/۸۲	۱/۴۴	۰/۵۳		
کل مقیاس					$\alpha = 0/86$	۰/۵۶

نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس برابر با ۰/۸۶ و برای عامل‌ها بین ۰/۶۷ تا ۰/۷۳ به دست آمد که با توجه به کوتاه بودن پرسشنامه و گویه‌های کم برای هر عامل ضرایب به دست آمده تقریباً مناسب می‌باشند. پس از محاسبه آلفای کرونباخ، تحلیل آیت‌ها صورت گرفت، نتایج نشان داد که تمامی آیت‌ها همبستگی مناسبی با نمره کل مقیاس دارند و حذف هیچ کدام منجر به افزایش چشم‌گیر در آلفای کرونباخ نمی‌شد. در نتیجه در این مرحله هیچ سؤالی حذف نشد که بیان‌گر پایایی مناسب پرسشنامه حاضر می‌باشد. همچنین در بررسی آزمون-باز آزمایی مقیاس به منظور بررسی پایایی که بر روی نمونه ۳۸ نفری به فاصله یک ماه صورت گرفت، ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده نشان‌دهنده پایایی مطلوب مقیاس بود.

بحث

نتایج پژوهش حاضر همسو با یافته‌های هاف، اندرسون، آدامسونز و تمبلینگ (۲۰) مقیاس امتناع از تماس با والدین؛

گاردنر (۸) که هشت عامل را به عنوان نشانه‌های سندرم بیگانگی از والدین شناسایی کرد و پژوهش برنت و گرین هیل (۷) که ۵ عامل را برای تشخیص بیگانگی از والدین شناسایی کردند. در تبیین یافته‌های فوق می‌توان گفت مقیاس بیگانگی از والدین رولاندز در بافت‌های فرهنگی مختلف از الگوی مشابهی پیروی می‌کند. با وجود تشابه ساختاری بررسی میزان بیگانگی از والدین در گروه‌های فرهنگی و جنسی حائز اهمیت است. در تعارضات و ارتباطات والدینی که در آستانه طلاق هستند و یا طلاق گرفتند والد بیگانه کننده دائماً در تلاش برای حفظ ائتلاف با فرزند یا فرزندانش علیه والد دیگر است و منجر به فقدان نگرش مثبت فرزندان به والد طرد شده، پرخاشگری و ناسزا گفتن به او و خانواده گستره این والد، می‌شود. این یافته‌ها با نتایج مطالعات برنت و گرین هیل (۷) است. در تبیین آن می‌توان گفت هنگامی که والدین در فرآیند طلاق عاطفی و یا قانونی قرار دارند، ممکن است رفتارهایی انجام دهند و یا حرف‌های نامناسب و نامطلوبی علیه والد دیگر

بگویند و با این اقدامات آگاهانه یا ناآگاهانه، نگرش مثبت فرزند را نسبت به والد دیگر تغییر دهند و به این ترتیب او را نسبت به والد دیگر بیگانه و یا طرد می‌کنند (۲۷). به مرور زمان کودک تحت تأثیر والد بیگانه کننده از والد طرد شده امتناع می‌کند و یا رفتارهای گستاخانه‌ای نسبت به او انجام می‌دهد. فرزندان با حمایت از والد بیگانه کننده نسبت به والد دیگر بیگانه شده و دچار گسلس عاطفی می‌گردند. همچنین این فرزندان در آینده در معرض آسیب‌های ناشی از تمایز نیافتگی قرار می‌گیرند، تفکر خود فرزندان دچار تحریف می‌شود و در پس سناریوهای غیرواقعی نسبت به والد طرد شده از والد مورد علاقه، حمایت واکنشی می‌کنند (۴). اگر هر یک از والدین از آسیب‌های طرد کردن والد دیگر آگاه باشند و بدانند چطور با آن برخورد کنند و در جهت تأمین سلامت روان فرزندشان رفتار می‌کنند؛ بنابراین عامل اول مقیاس که فقدان نگرش مثبت نسبت به والد طرد شده است اهمیت می‌یابد. پرداختن به موضوع بیگانگی از والدین می‌تواند به کاهش آسیب‌هایی که فرزندان و والد طرد شده در معرض آن قرار دارند، بینجامد.

مقیاس بیگانگی از والدین می‌تواند به عنوان ابزاری مفید در مراکز مشاوره برای ارزیابی وضعیت روابط خانوادگی و شناسایی مشکلات ارتباطی بین والدین و فرزندان استفاده شود. روانشناسان و مشاوران می‌توانند این مقیاس را در جلسات مشاوره برای تشخیص مسائل عاطفی و رفتاری در روابط خانوادگی به کارگیرند و نتایج آن را برای طراحی مداخلات درمانی مؤثر استفاده کنند. همچنین، مقیاس می‌تواند در دوره‌های آموزشی برای والدین به منظور ارتقای روابط خانوادگی و آگاهی از نشانه‌های بیگانگی عاطفی مورد استفاده قرار گیرد. استفاده از این ابزار در برنامه‌های پیشگیرانه نیز می‌تواند به شناسایی مشکلات اولیه و جلوگیری از تشدید بیگانگی میان والدین و فرزندان کمک کند. در مطالعات پژوهشی، بررسی ساختار عاملی مقیاس در جوامع و گروه‌های سنی مختلف می‌تواند به تبیین کارایی و اعتبار آن در فرهنگ‌های گوناگون کمک کند. همچنین، ارزیابی همبستگی مقیاس با سایر ویژگی‌های روانشناختی مانند اضطراب، افسردگی و اختلالات رفتاری می‌تواند به درک بهتر ارتباطات میان بیگانگی از والدین و سایر مشکلات روانشناختی منجر شود. علاوه بر این، تأثیر متغیرهای دموگرافیک مانند جنسیت، سن و وضعیت اجتماعی-اقتصادی می‌تواند در پژوهش‌های

آینده مورد توجه قرار گیرد تا نتایج مقیاس برای گروه‌های مختلف اجتماعی به‌طور دقیق‌تری ارزیابی شود. از آنجاکه بیگانگی از والدین می‌تواند پیش‌بینی کننده مشکلات روانشناختی یا رفتاری دیگر باشد، پژوهش‌های طولی برای بررسی تأثیرات این مقیاس بر مشکلاتی چون اختلالات رفتاری و تحصیلی می‌تواند کاربرد زیادی داشته باشد. همچنین، ارزیابی تأثیر مداخلات درمانی مختلف مانند خانواده‌درمانی و مشاوره والدین بر کاهش بیگانگی از والدین می‌تواند به تقویت اثربخشی این مداخلات کمک کند. به‌منظور ارتقای قابلیت تعمیم مقیاس، پیشنهاد می‌شود که این ابزار در جوامع و گروه‌های فرهنگی مختلف رواسازی شود تا تأثیرات آن در فرهنگ‌های گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، اضافه کردن ابعاد جدید مانند تأثیر رسانه‌های اجتماعی و الگوهای ارتباطی جدید به مقیاس می‌تواند آن را برای تحلیل مشکلات روابط خانوادگی در دنیای مدرن مناسب‌تر سازد.

علی‌رغم برآزش کافی ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس با محدودیت‌هایی در زمینه بررسی روایی آن همراه است. این مطالعه به‌ویژه در میان والدین طلاق گرفته یا در آستانه جدایی اجرا شده است که این عامل خود می‌تواند محدودیت‌هایی را به همراه داشته باشد. نخست، نتایج به‌دست‌آمده تنها برای این گروه خاص از افراد معتبر است و نمی‌توان آن را به سایر گروه‌های جمعیتی که در وضعیت‌های خانوادگی متفاوت قرار دارند، تعمیم داد. به‌ویژه در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی که می‌تواند بر تجربه بیگانگی از والدین تأثیر بگذارد، ضروری است. همچنین، چون والدین طلاق گرفته یا در آستانه جدایی ممکن است با بحران‌های عاطفی، روانی یا رفتاری خاصی مواجه باشند، نتایج این مطالعه ممکن است تنها نمایانگر وضعیت خاص این گروه از افراد باشد و نه همه والدین. علاوه بر این، ممکن است رفتارهای خاص یا نارضایتی‌های عاطفی در این گروه به‌طور موقت یا موقتی باعث افزایش بیگانگی از والدین شود، درحالی‌که این نتایج ممکن است در سایر گروه‌ها که تجربه مشابه ندارند، به‌طور متفاوتی ظاهر شود. در نهایت، محدودیت زمانی مطالعه، به‌ویژه برای والدین در آستانه جدایی، ممکن است منجر به بررسی ناقص و ناتمام ابعاد مختلف بیگانگی از والدین در این شرایط خاص شود.

3. Khan F, Fraley RC, Young JF, Hankin BL. Developmental trajectories of attachment and depressive symptoms in children and adolescents. *Attachment & human development*. 2020 Jul 3;22(4):392-408.
4. Rowlands, G. A. Parental alienation: A measurement tool. *Journal of Divorce & Remarriage*, 2019; 60(4), 316-331
5. Damari B, Masoudi Farid H, Hajebi A, Derakhshannia F, Ehsani-Chimeh E. Divorce Indices, Causes, and Implemented Interventions in Iran. *IJPCP*, 2022; 28 (1):76-89.
6. Harman, J. J., Warshak, R. A., Lorandos, D., & Florian, M. J. (2022). Developmental psychology and the scientific status of parental alienation. *Developmental Psychology*, 58(10), 1887.
7. Bernet, W., & Greenhill, L. The five-factor model for the diagnosis of parental alienation. *J. Am. Acad. Child Adolesc. 2022; Psychiatry*.
8. Gardner, R. A. Parental alienation syndrome (PAS): Sixteen years later. *Academy Forum*, 2001; 45(1), 10-12.
9. Krill-Reiter, L. E. *Parental Alienation as a Predictor of Adult Marital and Romantic Relationship Quality*. 2019; Ph.D. dissertation Walden University.
10. Verhaar, S., Matthewson, M. L., & Bentley, C. The impact of parental alienating behaviours on the mental health of adults alienated in childhood. *Children*, 2022; 9(4), 475.
11. Yahiizadeh, Hossein & Hamed, Majbouba. Issues of children of divorce in Iran and related interventions: a meta-analysis of existing articles. *Women and Family Studies*, 2015; 3(2), 120-91.
12. Rezaei, Shahla; Al-Agha, Niki and Bagheri Piyazabadi, Zahra. Investigating the impact of family problems, especially divorce, on the academic performance of children and elementary school students. *New Approaches in Islamic Studies*, 1401; 10(4), 117-130.
13. California Courts. Basics of Custody & Visitation Orders. 2018; Retrieved November 15, 2018, from <http://www.courts.ca.gov/17975.htm>
14. Stewart, D. *Considering Parental Alienation When Assessing Best Interest of the Child*. CMC Senior Theses. 2019; https://scholarship.claremont.edu/cmc_theses/2100
15. Templer K, Matthewson M, Haines J, Cox G. Recommendations for best practice in response to parental alienation: Findings from a systematic review. *Journal of Family Therapy*. 2017 Feb;39(1):103-22.
16. Balmer, S., Matthewson, M., & Haines, J. Parental alienation: Targeted parent perspective. *Australian Journal of Psychology*, 2018; 70, 91–99. doi:10.1111/ajpy.12159
17. Goldfarb D, Priolo-Filho S, Sampana J, Shestowsky D, Wolpe S, Williams LC, Goodman GS. International comparison of family court

این تحقیق تنها در میان افراد مراجعه‌کننده به مرکز مشاوره شهر بجنورد انجام شده است، بنابراین نتایج آن ممکن است به جمعیت‌های دیگر یا مناطق جغرافیایی متفاوت تعمیم‌پذیر نباشد. علاوه بر این، نمونه‌ی مورد استفاده از نظر ویژگی‌های دموگرافیک محدود بوده و شامل گروه‌های خاصی از جامعه می‌شود که این نیز می‌تواند بر قابلیت تعمیم‌پذیری نتایج تأثیر بگذارد. از طرفی، این مطالعه به صورت مقطعی انجام شده و به همین دلیل قادر به بررسی تغییرات بلندمدت یا ارتباطات علت و معلولی نیست. همچنین، ابزارهای خودگزارشی مانند مقیاس بیگانگی از والدین ممکن است تحت تأثیر سوگیری‌های پاسخ‌دهی قرار بگیرند و این موضوع می‌تواند بر اعتبار نتایج تأثیر منفی بگذارد. در نهایت، اگرچه ساختار عاملی مقیاس تأیید شده است، اما ممکن است برخی از ابعاد بیگانگی از والدین به طور کامل در این مقیاس گنجانده نشده باشند و این محدودیت می‌تواند بر دقت و جامعیت ارزیابی‌ها تأثیر بگذارد.

به‌طور کلی، نتایج این پژوهش نشان‌دهنده اهمیت مقیاس بیگانگی از والدین در شناسایی و ارزیابی مشکلات ارتباطی و عاطفی در والدین طلاق‌گرفته یا در آستانه جدایی است. این مطالعه بر ضرورت استفاده از ابزارهای روان‌سنجی معتبر در ارزیابی وضعیت‌های خاص خانوادگی تأکید دارد و می‌تواند به طراحی مداخلات درمانی و مشاوره‌ای هدفمند برای بهبود روابط والدین و فرزندان کمک کند. علاوه بر این، پژوهش‌های آینده می‌توانند به منظور بررسی قابلیت تعمیم و عمق ابعاد مختلف بیگانگی از والدین در جوامع مختلف و گروه‌های دیگر، مقیاس‌های مشابه را در جمعیت‌های گسترده‌تر و با ویژگی‌های دموگرافیک متفاوت مورد ارزیابی قرار دهند.

تعارض منافع: نویسندگان اظهار می‌دارند که هیچ‌گونه تعارض منافی در مورد این پژوهش وجود ندارد.

سپاس‌گزاری: از کلیه افرادی که در این پژوهش شرکت کردند تقدیر و تشکر می‌شود.

منابع

1. Bagi, M. The Role of Divorce on Changes in Living Arrangements, Focusing on Gender Differentials. *Strategic Research on Social Problems*, 2022; 11(2): 1-20. doi: 10.22108/srsp.2022.133503.1802
2. Harman, J. J., Matthewson, M. L., & Baker, A. J. (2022). Losses experienced by children alienated from a parent. *Current Opinion in Psychology*, 2022; 43(2), 7-12.

professionals' perceptions of parental alienation and child sexual abuse allegations. *International journal on child maltreatment: research, policy and practice*. 2019 Dec;2:323-41.

18. Schum L, Stolberg AL. Standardization of the co-parenting behavior questionnaire. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2007 Jul 31;47(3-4):103-32.

19. Baker AJ, Chambers J. Adult recall of childhood exposure to parental conflict: Unpacking the black box of parental alienation. *Journal of Divorce & Remarriage*. 2011 Jan 13;52(1):55-76.

20. Huff SC, Anderson SR, Adamsons KL, Tambling RB. Development and validation of a scale to measure children's contact refusal of parents following divorce. *The American Journal of Family Therapy*. 2017 Jan 1;45(1):66-77.

21. Bernet W, Gregory N, Reay KM, Rohner RP. An objective measure of splitting in parental alienation: The parental acceptance–rejection questionnaire. *Journal of forensic sciences*. 2018 May;63(3):776-83.

22. Bryant FB, Yarnold PR. Principal-components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis. 1995.

23. Rowlands GA, Warshak RA, Harman JJ. Abused and Rejected: The Link Between Intimate Partner Violence and Parental Alienation. *Partner Abuse*. 2023 Jan 1;14(1):60-77.

24. Mason TC. Cross-cultural instrument translation: Assessment, translation, and statistical applications. *American Annals of the Deaf*. 2005;150(1):67-72.

25. Ebrahimi jamarani, M., Azadfallah, P., Farahani, H. Investigating the Psychometric properties of the Family Attachment and Changeability Index (FACI8) In Iranian Society. *Journal of Clinical Psychology*, 2024; 15(3): 1-11.
[doi: 10.22075/jcp.2023.31350.2694](https://doi.org/10.22075/jcp.2023.31350.2694)

26. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling: Guilford publications; 2023.

27. Abbasi, M., Askarpoor Kabir, F., Gharibi, A. Intervention in the Positive and Negative Affect and Marital Stress of Couples on the brink of Divorce in Bushehr City: The Effectiveness of Emotional Safety Model. *Journal of Clinical Psychology*, 2019; 11(3): 67-76. [doi: 10.22075/jcp.2019.14508.1401](https://doi.org/10.22075/jcp.2019.14508.1401).

پیوست

مقیاس بیگانگی از والدین رولانز

لطفاً هر جمله را به دقت خوانده و نظر خود را علامت بزنید.

شماره سؤال	سؤالات
۱	هر چند وقت یکبار فرزندتان به شما ناسزا می‌گوید یا می‌گفت؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۲	هر چند وقت یکبار فرزندتان از پیروی از دستورهایتان خودداری می‌کند یا می‌کرد؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۳	هر چند وقت یکبار فرزندتان شما را مورد تحقیر یا تمسخر قرار می‌دهد یا می‌داد؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۴	هر چند وقت یک بار فرزندتان موضوعاتی را برای ناراحت کردن شما می‌گوید یا می‌گفت؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۵	هر چند وقت یک بار فرزندتان از شما چیزهای مثبت می‌گوید یا از شما تعریف می‌کند؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۶	آیا شده تا به حال فرزندتان برای طرد کردن شما دلایل بی پایه و اساس بیان کند (برای اینکه نخواهد شما را نبیند دلیل‌های غیر منطقی بیاورد)؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۷	آیا تا کنون فرزندتان برای رفتارهای زشتش با شما دلایل ضعیف یا بی‌معنایی (بی‌پایه و اساس) عنوان کرده است؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۸	آیا تاکنون فرزندتان بیان کرده است که از شما می‌ترسد بدون هیچ دلیل منطقی؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۹	هرچند وقت یک بار فرزند شما از گذراندن وقت با شما امتناع می‌کند یا کرده است؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۰	آیا فرزند شما دلایل خوبی برای امتناع از شما نشان داده است یا می‌دهد؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۱	آیا فرزند شما والد دیگر (همسر سابقتان) را به عنوان یک پدر یا مادر ایده آل می‌داند یا می‌دانست؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۲	آیا فرزند شما اعتقاد داشت یا دارد که شما آدم بدی هستید؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۳	آیا فرزند شما جنبه‌های مثبت شما را می‌شناسد یا می‌دانست؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۴	آیا فرزند شما جنبه‌های منفی والد دیگر را می‌شناسد یا می‌دانست؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۵	آیا فرزند شما اعتقاد داشت یا دارد که والد دیگر نمی‌تواند مرتکب اشتباهی شود؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۶	آیا فرزند شما اعتقاد داشت یا دارد که شما نمی‌توانید کاری را درست انجام دهید؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۷	آیا تاکنون فرزند شما کلمات توهین آمیزی به شما ابراز کرده است که آن‌ها را قبلاً همسران به شما می‌گفت؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۸	آیا فرزند شما پافشاری می‌کند که تصمیمش نسبت به بد بودن شما، تصمیم خود او است و تحت تأثیر والد دیگر نیست؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۱۹	آیا فرزند شما منکر آن است که والد دیگر بر اعتقادات او درباره شما تأثیر می‌گذارد؟ هرگز ☐ به ندرت ☐ گاهی اوقات ☐ اغلب ☐ تقریباً همیشه ☐
۲۰	آیا فرزند شما اعتراف می‌کند که اعتقادات وی تحت تأثیر والد دیگر است؟

	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۱	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۲	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۳	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۴	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۵	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۶	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۷	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۸	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۲۹	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۰	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۱	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۲	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۳	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۴	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۵	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۶	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۷	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۸	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۳۹	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۴۰	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۴۱	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐
۴۲	هرگز ☐	به ندرت ☐	گاهی اوقات ☐	اغلب ☐	تقریباً همیشه ☐